

จากบรรณาธิการ

พุทธศาสนิกษานับนี้ออกจะดูต่างไปจากฉบับก่อนๆ ตรงที่ตีพิมพ์งานวิจัยขนาดยาวเพียงเรื่องเดียว งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี ๒๕๓๔ และได้ทำสำเร็จลงในปี ๒๕๔๐ อาจารย์ผู้วิจัยคือ อาจารย์ ดร.อภิญา เพ็ญพูลกุล นั้นเป็นศิษย์เก่าคณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ เมื่อจบปริญญาตรีแล้วอาจารย์ได้ไปเรียนต่อทางด้านสังคมวิทยาศาสนาจนจบปริญญาเอกมาจากต่างประเทศ โดยที่วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของท่านก็มีเนื้อหาส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับสำนักธรรมกาย อาจารย์ยังเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมแก่การทำวิจัยเรื่องนี้อย่างยิ่ง ปัจจุบันอาจารย์อภิญาสอนหนังสืออยู่ที่คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

งานวิชาการสาขาสังคมวิทยาศาสนาอาจเป็นสิ่งที่ท่านผู้อ่านพุทธศาสนิกศึกษาทั่วไปนอกมหาวิทยาลัยไม่ค่อยเคย ผมขอแนะนำเพียงสั้นๆ ว่า ศาสนานั้นเป็นของคู่สังคมและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม เราอาจเคยดูหนังสือสารคดีเกี่ยวกับคนป่าแอฟริกาที่มีพิธีกรรมเกี่ยวกับลัทธิความเชื่อหรือศาสนาของพวกเขา แล้วเห็นคนอีกพวกหนึ่งไปเที่ยวด้อมๆ มองๆ สังเกตหรือขอเข้าร่วมอยู่ใกล้ชีวิตพิธีกรรมเหล่านั้น คนพวกนี้คือนักสังคมวิทยา หรือนักมานุษยวิทยาก็ตามแต่ สิ่งที่พวกเขาสนใจคือตัวพิธีกรรม และอิทธิพลทั้งหลายทั้งปวงที่พิธีกรรมเหล่านั้นมีต่อชีวิตคนป่าแอฟริกาตลอดจนชุมชนของพวกเขา เมื่อกลับมาบ้านหลังจากกินนอนใช้ชีวิตอยู่กับคนป่าเหล่านั้นแล้ว นักวิชาการเหล่านี้ก็อาจเขียนหนังสือเป็นเล่ม เล่าและวิเคราะห์สิ่งที่ตนได้สัมผัสมาในเชิงสังคมวิทยาหรือมานุษยวิทยา หนังสือพวกนี้ก็คืองานสังคมวิทยาศาสนานั้นเอง

บ้านเรานับถือพุทธศาสนา พุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่ดึงดูดนักวิชาการต่างประเทศที่เรียกว่านักสังคมวิทยาทางด้านศาสนาให้เข้ามาศึกษา มีข้อที่ผมอยากตั้งเป็นข้อสังเกตอยู่ประการหนึ่งคือ งานสังคมวิทยาศาสนามักเป็นงานที่กระทำจากมุมมองของ “คนนอก” นักวิชาการที่แม้จะไปร่วมกินนอนอยู่ในชุมชนคนป่าและเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาของคนป่านั้นมิได้มีศรัทธาในพิธีกรรมของคนป่านั้นเลย เช่นเดียวกัน นักวิชาการฝรั่งที่มากินนอนในวัดป่าแถบภาคอีสานก็ไม่ได้มาอย่างผู้มีศรัทธา เมื่อนักวิชาการเหล่านี้กลับบ้านไปเขียนหนังสือเป็นเล่มๆ (ซึ่งบางเล่มที่ผมเคยเห็นก็ใหญ่โตมโหฬารเหลือเกิน) แล้วหลวงพ่หลวงพี่ที่เป็น “วัดอุให้เขาศึกษา” ได้มีโอกาสอ่าน (หากท่านอ่านภาษาอังกฤษได้) ท่านอาจรู้สึกว่ หลายสิ่งที่นักวิชาการพวกนี้พูดเป็นการสรุปจากปรากฏการณ์ในระดับผิวเปลือกเท่านั้น ศาสนาเป็นเรื่องของใจ ของความรู้สึกภายในของมิติที่บางครั้งยากอย่างยิ่งแก่การอธิบายด้วยภาษา อาจารย์อภิญาผู้ทำวิจัยเรื่องนี้ได้ไปใช้ชีวิตระยะหนึ่งในชุมชนธรรมกาย อาจารย์ไปในฐานะนักวิชาการ และได้แจ้งแก่ทางชุมชนธรรมกายล่วงหน้าว่าจะไปในฐานะ “คนนอก” ปัญหาที่ผมอดห่วงไม่ได้ก็คือ หากชาวธรรมกายได้อ่านงานวิจัยนี้แล้วจะรู้สึกอย่างไร งานทางสังคมศาสตร์ที่ไม่มีอาณาบริเวณให้แก่มิติทางความรู้สึกและจิตใจของสิ่งที่ถูกศึกษาจะมีปัญหานี้เสมอ จุดนี้ผมคิดว่าเป็นจุดอ่อน (ซึ่งไม่ทราบจะมีทางแก้ไขหรือไม่) ของวิชาสังคมศาสตร์

จะอย่างไรก็ตาม งานของอาจารย์อภิญญาก็ให้มุมมอง และข้อมูลหลายอย่างที่ น่าสนใจ และตื่นเต้น ผมอ่านต้นฉบับไปก็สนุกไปด้วย (เพราะอาจารย์เขียน

หนังสือสนุก และดูดีแต่บ้างเล็กน้อยในบางที่บางแห่ง) ในฐานะบรรณาธิการที่รับผิดชอบเรื่องการตีพิมพ์เผยแพร่ ผมใคร่ขอเรียนว่า หากจะมีความกระทบกระทั่งใดๆ จากงานวิจัยนี้ถึงพระคุณเจ้า และท่านลัทธิธรรมกาย ขอได้โปรดใช้ขันติธรรม งานนี้มีประโยชน์ทางวิชาการเป็นหลัก การเสนออะไรที่เป็นวิชาการมีความหมายในตัวมันเองว่า จะต้องเสนออย่างเอาตัวเองหันออกมาจากอคติอันอาจเกิดมี ไม่ว่าจะป็นอคติเพราะรัก กลัว หรือเกลียดชังก็ตาม งานนี้เป็นงานเชิงสังคมศาสตร์ เป็นงานที่มุ่งศึกษาวัดพระธรรมกายในแง่ที่เป็นสถาบันหรือองค์กร ซึ่งมีอิทธิพลต่อชุมชนเมืองสมัยใหม่ เมื่อศึกษาอะไรเป็นอะไรแล้วก็จบ มิได้มีนัยเชิงชี้แนะหรือประเมินว่า วัดพระธรรมกายดีชั่วผิดถูกอย่างไรทั้งสิ้น

สังคมไทยเราเป็นสังคมประนีประนอม ซึ่งโดยส่วนตัวผมเห็นว่าเป็นสิ่งดี สังคมที่มีวัฒนธรรมเช่นนี้อาจไม่คุ้นกับงานวิชาการแบบฝรั่งที่พูดอะไรมักตรงไปตรงมา จะอย่างไรก็ตาม ผมคิดว่าความตรงไปตรงมาในบางเรื่องจะเป็นผลดีแก่ทุกฝ่ายมากกว่าการมัวแต่พูดกันอย่างอ้อมๆ แอ้มๆ เพราะความเกรงใจ พระพุทธภานุชิตที่ว่า “ผู้ดีคือผู้บอกขุมทรัพย์” อาจช่วยเตือนสติเราในเรื่องนี้ และจากพระพุทธรูปองค์นี้ ผมคาดหวังว่า ชาวธรรมกายจะได้ประโยชน์มหาศาลจากงานวิจัยนี้ ซึ่งประโยชน์นั้นเมื่อไล่ไปจนสุดแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์ของสังคมไทยโดยรวมนั่นเอง

อัตราค่าสมาชิกวารสารพุทธศาสน์ศึกษา

๑ ปี ๓ ฉบับ ๖๐ บาท

๒ ปี ๖ ฉบับ ๑๒๐ บาท

๕ ปี ๑๕ ฉบับ ๓๐๐ บาท

ผู้สนใจสมัครเป็นสมาชิก กรุณาแจ้งความจำนงค์มาที่ ดร.ประทุม อังกูรโรหิต วารสารพุทธศาสน์ศึกษา ชั้น ๑๓ อาคารบรมราชกุมารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐ ธนาณัติสั่งจ่าย ดร.ประทุม อังกูรโรหิต ปณ.จุฬาลงกรณ์

วารสารพุทธศาสน์ศึกษา เป็นวารสารวิชาการทางพุทธศาสนา ราย ๔ เดือน กำหนดออกเดือนมกราคม-พฤษภาคม-สิงหาคม ราคาจำหน่ายปลีกเล่มละ ๒๐ บาท หากหาซื้อไม่ได้จากร้านหนังสือทั่วไป กรุณาติดต่อที่ศูนย์หนังสือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร้านมหาจุฬาบรรณาคาร ท่าพระจันทร์ และร้านหนังสือของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย บางลำพู